

Inissianik attartortitsisarneq pillugu Inatsisartut inatsisissatut siunnersuut

(Ineqarnermut, Attaveqaasersuutitut, Isorliunerusunut Upalungaarsimanermullu Naalakkersuisoq)

Siullermeerneqarnera

Naleraq sinnerlugu inissianik attartortitsisarneq pillugu inatsisissatut siunnersuummut oqaaseqaatigut saqqummiutissavakka.

Nunatsinni inissiat innuttaasut akilersinnaasaat amigaataapput. Aamma namminneq inigisaminnik piginnilernissamut periarfissaat killeqarput. Attartortitsisarneq pillugu aalajangersakkat inatsimmut nutaamut katersoriarlugit ajornartorsiut tamanna aaqqinneqarnavianngilaq, peqatigisaanik innuttaasut amerlanerit pisinnaatitaaffimminnik nalornilersinneqassappata, namminersortullu inigisaminnik attartortitserusuttut ikinnerulissappata.

Naalakkersuisut siunnersuut nutarterinertut saqqummiuppaat. Kisianni siunnersuummi attartortunut attartortitsisunullu pingaaruteqartunik toqqaasoqarsimavoq. Taakku ammasumik oqallisigisariaqarpavut.

§ 1, imm. 3-mi aamma tunngaviusumik ajornartorsiuteqarpoq. Inissiaq kommunimit Namminersorlutik Oqartussanit toqqaannartumik pigineqartoq pisortat inissiaataattut taaneqarpoq. Inissiarli kommunip imalt Namminersorlutik Oqartussat inissiaatileqatigiiffiannit pigineqarpat, inatsimmi namminersortunit pigineqartutut isigineqarpoq. Ingerlatseqatigiiffik sulii inuiaqatigiinnit pigineqarpoq, amerlanertigullu innuttaasut taakkuinnaat tassani najugaqarput. Taamaakkaluartoq piginnittup inatsisitigut qanoq inissisimaneq attartortumut malittarisassat suut atuunnerannut aalajangiisuvuq.

Assersuutigalugu ingerlatseqatigiiffiup inissiaataani ineqarnermut akiliut § 24 naapertorlugu namminersortut attartortitsineranni malittarisassat malillugit naatsorsorneqassaaq. § 56-imilu ullunik pingasuinnarnik akiliinissamut piffissaliussaq atuutissaaq. Inissiat kommunimit toqqaannartumik pigineqartut pisortat attartortitsinerannut malittarisassanut ilaatinneqarput.

Aammalu § 50 naapertorlugu attartortut Namminersorlutik Oqartussani imaluunniit kommunimi attartortuugunik aatsaat nutarterinissaaq isaterinissarluunniit pissutigalugu attartornertik atorunnaarsinneqaraangat inissiamik allamik innersuunneqarnissamut

pisinnaatitaaffeqarput. Sooq najugallip illersugaanera kommunip inissiamik toqqaannartumik imaluunniit ingerlatseqatigiiffik aqputigalugu piginninneranik aalajangerneqassava?

Siullertut, pisinnaatitaaffiit aalajangersimasut inatsimmit peerneqarput. § 43 naapertorlugu attartortup toqunerani, avinnermi aappariillu avissaarneranni kikkut attartornermik tiguisinnaanersut Naalakkersuisut malittarisassiussapput. Malittarisassat maanna sukumiisumik aalajangersarneqarsimasut inatsisip oqaasertaani ingerlateqqinneqanngillat.

Ilaqutariit attartornermut isumaqatigiisummi atsiorsimasoq toquppat inigisaq qimannagu najugaqaannarsinnaanerlutik inatsimmi atuarsinnaasariaqarpaat. Attartortitsisup aamma taamatut pisoqarpat kikkut attartortutut akuersaartussaallugit ilisimassavaa.

Sooq malittarisassat taakku saqqummiunneqartinnagit Inatsisartut inatsit akuersissutigissavaat?

Sulisunut inissiat aamma taamaapput. § 11-imi sulisunut inissiatut innersuunneqarsimasup inissiatut nalinginnaasumik attartukkatut tiguneqarsinnaanera pillugu malittarisassiornissamut Naalakkersuisut piginnaatinneqarput. Maanna ukiuni tallimani najugaqarsimanermut atasumik pisinnaatitaaffik inatsimmi toqqaannartumik allassimajunnaarpoq. Ilaqutariinnut suliffik inigisarlu ataqatigiippata, siunissartik pillugu aalajangiinnginnerminni malittarisassat ilisimassallugit pingaaruteqarpoq.

Aappaattut, namminersortut attartortitsineranni malittarisassat suli paasiuminaatsuupput. § 24 naapertorlugu ineqarnermut akiliut inatsisitigut akuerisaasoq aningaasalersuinnermut aningaasartuutit uppersarneqartut, ingerlatsinermut aningaasartuutit pisariaqartut, illullu teknikkikkut aningaasaqarnikkullu nalinga tunngavigalugit naatsorsorneqassaaq.

Illumik piginnittoq piffissami aalajangersimasumi attartortitserusuppat, qanoq annertutigisumik akiliitsisinnaanini illunilu tigoqqissinnaanerlugu paasisinnaasariaqarpaa. § 49 naapertorlugu pissutsit ataatsimut isigalugit naapertuilluarnerannik naliliisoqassaaq, aamma piginnittoq nammineq illuminut uteqqikkusussagaluarpas. Tamanna attartortumut illersuutaasinnaavoq. Kisianni piginnittumut illuminik attartortitsisinnaagaluartumut nalornisitsivoq. Tamatuma kingunerisaanik inissiat attartortittakkat ikinnerulersinnaapput.

Attartortitsisoq tamatuma saniatigut suliassanik amerlanerusunik pisussaaffilerneqarpoq. § 24 naapertorlugu aningaasartuutit ineqarnermullu akiliutip qaffanneqarnera uppersarneqarsinnaassapput. Akiliutip qaffanneqarnissaa qaammatinik pingasunik sioqqutsisumik eqqortumik nalunaarutigineqassaaq.

§ 64 naapertorlugu namminersortoq inissianik tallimanik amerlanerusunilluunniit attartortitsisoq kukkunerisuiisumik nalunaarsorneqarsimasumik imaluunniit naalagaaffimmit

akuerisaasumik nalilersuisitsissaq. Kukkunersuiisup attartortitsineq inatsimmik malinninnersoq uppersassavaa.

Attartortoq §§ 68-71 naapertorlugit ilaatigut ineqarnermut akiliutip naatsorsorneqarnera pillugu naammagittaalliorsinnaavoq. Ineqarnermut Maalaaruteqartarfiup aalajangiinera attartortitsisup malittussaavaa. Aalajangiineq sapaatit akunnerisa arfinillit iluanni eqqartuussivimmut suliaassanngortinneqaraluarpuunniit atuutiinnassaaq.

Soorunami ineqarnermut akiliutit naapertuilluanngitsut nakkutigineqarsinnaassapput. Kisianni Naalakkersuisut naatsorsorsimanngilaat piumasaqaatit ataatsimut attartortitsisunut mikinerusunut qanoq akeqassanersut. Aammalu piginnittut inissiaminnik attartortitserusukkunnaarnissaannut kinguneqarsinnaanersoq nalilersorneqanngilaq.

Pingajuattut, inissiamut nuunneq akisussaaq. § 26 naapertorlugu qaammatini tallimani ineqarnermut akiliutit nalingat tikillugu qularnaveeqqusiisoqarsinnaavoq. Siumoortumik ineqarnermut akiliut ilanngukkaanni ataatsimut qaammatini arfinilinni ineqarnermut akiliutit nalingat tikillugu akiliisitsisoqarsinnaavoq. Ilaqutariit qassit aningaasat taama amerlatigisut akilersinnaassavaat, peqatigisaanik nuunnermut ulluinnarnilu ineqarnermut akiliuteqartussaagunik?

Namminersortumit attartortoq § 56 naapertorlugu eqqortumik allakkatigut akiliisitsisummik tigusaqaruni akiitsuni akilernissaannut ullut suliffiusut pingasuinnarnik piffissaqartinneqarpoq. Namminersorlutik Oqartussat kommunillu attartortitaat ullut suliffiusuni qulinik piffissaqartinneqarput, naafferartumik akiliinissamillu periarfissaqarlutik. Pisinnaatitaaffilli taanna aamma qaammatinut sisamanut killiligaavoq akiliutinillu ilassutaasunik akiliinissamik piumasaqaatitaqarluni. Taamaalilluni aningaasaqarnikkut ajornartoorneq sivikitsuugaluartoq inigisamik annaasaqarnermik kinguneqariaannaavoq.

Siunnersuut naapertorlugu namminersortunit attartortut aaqqiagiinngissutit ilaat ineqarnermut Maalaaruteqartarfimmut suliaassanngortissinnaalissagaat iluarisimaarparput. Maalaaruteqartarfiulli inissiamik pilersitsineq ajorpoq. Aamma ilaqutariit inigisaminnik piginnilersinnaanissaannut periarfissinneqartanngillat.

Naalakkersuisut peqatigisaanik ineqarnikkut aaqqissuusseqqinneq annertunerusoq ingerlatilersaarpaat. Aningaasalersuinissamut pilersaarummi 2027-mit 2041-mut ukiut tamaasa ineqarnermut akiliutit 3,8 procentimik naleqqussarneqartarnissaat siunniunneqarpoq. Procenti taanna ukiumiit ukiumut ineqarnermut akiliummut ilassutigineqartassappat, piffissami tassani qaffaaneq katillugu 75 procentit missaaniippoq.

Tamanna immikkoortumi 242-mi ataasiarluni qaffaanertut allassimanngilaq. Kisianni ineqarnermut politikki ataatsimut isigalugu innuttaasut atugarisussaasa ilagivaat.

Kingunerisassat erseqqissaraangatsigit akissutisariartagarput tassaavoq ineqarnermut tapiissutit naleqqussarneqarsinnaasut. Aningaasalli suminngaanniissappat?

Ingerlatsineq aningaasalersorniarlugu ineqarnermut akiliut qaffanneqarpat, pisortallu kingorna attartortut ineqarnermut tapiissutinik amerlanerusunik taarsiiffigippatigit, aningaasartuutit annertuumik akileraartartunut pisortallu missingersuutaannut nuunneqassapput. Qaffaat tamakkerlugu taarsiissutigineqassappat, Naalakkersuisut ataavartumik qanoq aningaasalersorneqassanersoq takutittariaqarpaat. Tamakkerlugu taarsiissutigineqassanngippat, ilaqutariit sorliit sinneruttunik akiliissanersut Naalakkersuisut oqaatigisariaqarpaat.

Ineqarnermut tapiissutit innuttaasunut pisariaqartitsisunut ikiorsiissutaapput. Pisortat nammineq aalajangigaannik ineqarnermut akiliutinik qaffaanissamut aningaasalersuinissamik pilersaarutaanngillat.

Agguaqatigiissillugu qaffaaneq kisiat oqaatigigaanni, ineqarnermut tapiissutit inoqutigiit isertitaat atugaallu apeqqutaatillugit tunniunneqartarnerat takuneqarsinnaanngilaq. Sulisartut tapiiffigineqarnissamut isertitatigit killiliussaq qaangersinnaavaat, uffa ineqarnermut akiliutip qaffannissaanut akissaqanngikkaluarlutik. Allat sulinerulernermikkut isertitaqarnerulernermikkullu tapiissutimik ikilineqarnerannik nalaataqarsinnaapput.

Akisussaassuseqartumik aaqqissuusseqqinniaaraanni ineqarnermut akiliutit qaffanneqartinnagit ilaqutariinnut assigiinngitsunut sunniutissat takutittariaqarput. Ineqarnermut tapiissutinut aningaasartuutit kikkullu aningaasartuutinik sinneruttunik akiliissanersut aamma saqqummiunneqartariaqarput.

Allatut aallartittariaqaraluarput. Inuppasuit pisortat inissiaataanni attartortittakkani najugaqarput, naak nammineq inigisaminnut akisussaaffimmik tigusiumagaluarlutik, tiguisinnaagaluarlutillu, piviusumik aningaasalersuinissamut periarfissinneqarunik. Pisortat inissiaataat annertunerusumik innuttaasunut pisariaqartitsisunut iluaqutaasariaqarput.

Pisortat inissiaataanni najugaqartut inigisaminnik pisinissamut periarfissinneqassapput, tassani najugaqaannarusukkunik inissiallu tunineqarnissamut naleqquppat. Inissiap qanoq issusaa sulit taarsigassarsianik akiitsoqarfiunersorlu eqqarsaatigissavavut. Peqatigisaanik pisinissamut akissaqanngitsut sulit inissaqartinneqarnissaat qulakkiissavarput.

Illuliortiternernut aningaasalersuineq pillugu misilittagaqarpugut, pisortat tapersiinerisigit namminersortut piginnittunngorsinnaanerannik takutitsisunik. Maanna aaqqissuussinermik ersarissumik ineriartortitsisariaqarpugut, inissiat nalingannik akisussaaffimmillu nunatsinni najugalinnut kalaallinut tunniussisumik. Aaqqissuussineq pisortat allaffissornerannik oqilisaassaaq, sulisartullu nalinginnaasut nammineq angerlarsimaffimminni nalilinnik pigisaqaleriartornissaannik periarfissillugit.

Tamanna aamma nunatsinni pissutsinut naleqquttumik aningaasalersuerialaaseqarnissamik pisariaqartitsivoq. Taarsigassarsiat sivisuumik akilersorneqarsinnaassapput, atugassarititaasullu naapertuilluartuussallutik. Innuttaasut pisinissaminnut aningaasalersorneqarsinnaanngippata pisinissaannik kaammattuinnarsinnaanngilagut.

Inuit sumi najugaqarusunnerat aallaavigalugu inissiamik neqerooruteqartoqassaaq. Inissiat kialluunniit tigorusunngisai innersuussutigalugit iluaqutaanaviannngilaq, najugallillu allaniittut angerlarsimaffimminnik paarilluariikkaminnik pisinissamut periarfissinneqanngippata. Aaqqissuussinermi inissiaq, najugartoq najukkamilu niuernikkut pissutsit aallaavigneqassapput.

Peqatigisaanik Naalakkersuisut nassuiartariaqarpaat sulisut avataanit tikittussat inissinneqarnissaannik pisariaqartitsineq nutaaq inissianik amigaateqareersumut qanoq sunniuteqassanersoq. Tassunga aamma illersornissamut suliassanut atatillugu sulisut ilaapput. Inissiat suminngaanniissappat? Najukkamilu ilaqtariit utaqquisut allattorsimaffianni tunulliunneqaaqqinnginnissaat qanoq qulakkeerneqassava?

Naleqqamiit toqqissisimanartumik attartortoqarnissaanik kissaatigaarput. Aamma Inuit nunatsinni innuttaasullu allat amerlanerusut namminneq angerlarsimaffimminnik piginnilersinnaanissaat kissaatigaarput. Inatsit annertunerulersillugu inissianillu pilersuinerup aqunneqarnera akisunerulersillugu Naalakkersuisut ajornartorsiut pingaarneq aaqqinngilaat.

Taamatut oqaaseqarluta siunnersuut tusaatissatut tiguarput. Ineqarnermut politikikkikkut ajornartorsiutit pingaarnerit aaqqiivigneqartussaagaluartut siunnersuummi aaqqiivigneqanngillat. Kingunerisassallu arlallit attartortunut attartortitsisunullu iluaqutaasinnaagaluartunut akornutaasinnaapput. Taamaattumik Naalakkersuisut ineqarnikkut aaqqissuusseqqinermik eqqarsaatigeqqeqqullugit kaammattorpavut.

Qujanaq.